

Column van Tim 'S Jongers, senior adviseur bij de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, die hij uitsprak tijdens het SCP-kennissymposium 'De menselijke staat' op maandag 30 mei 2022 te Amare Den Haag.

De spreidstandburger

Nog nooit ben ik in een gymzaal geweest. Springen op een trampoline, salto's en koprollen maken is niet aan mij besteed. En erg flexibel ben ik ook al niet. Toch durf ik me met opgeheven hoofd een spreidstandburger noemen. Dat heeft te maken met mijn twee voeten die in verschillende werelden staan.

Ik heb namelijk het voorrecht gehad om het leven te starten met een 10 – 0 achterstanden. Die tien staat voor de veelvoud aan achterstanden. Toen ik jaren geleden Kim Putters zag spreken over de SCP studie Verschil in Nederland, realiseerde ik me dat ik ruim twintig jaar tot het zogenaamde precariaat behoorde. Met moeilijke woorden als sociaal-, cultureel- en economisch kapitaal gaf Kim duiding aan een concreet verleden, en die achterstanden.

Een diploma geeft toegang tot zalen met mooie slimme mensen die zich na een lezing van Kim obligaatschamen en verwonderen. Want dat het leven zo erg kan zijn, nee dat wisten ze niet. En hoe kan dat nou in een welvarend land als Nederland? Ik zat er destijds bij en hield mijn mond. Een gewoonte uit mijn preciaire tijd: als je jezelf niet klein houdt, is de kans groot dat men je klein maakt. En met tanden die er uit zien als in de week gelegde mentosmuntjes, ben je sowieso niet de meest vrolijke lacher en prater.

Nu ik hoog opgeleid ben, is het allemaal anders. Ik heb min of meer het esthetisch kapitaal van een hoogopgeleide verworven, als ik echt wil kan ik denken als een hoogopgeleide en met veel moeite kleeft ik me soms ook als een hoogopgeleide. Maar ondanks dat ik een mooie baan heb bij de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, ben ik diep van binnen nog altijd dat bestaansonzekere jongetje met littekens op het netvlies. Want zeven jaar afgestudeerd zijn, compenseert allesbehalve drieëndertig jaar klein zijn.

Het zorgt ervoor dat ik me permanent in een sociale spreidstand bevind. Mijn observatie is dat er tegenover een veelzijdige burger een redelijk eenzijdige overheid staat. De overgrote meerderheid van de overheidsvoeten staan in dezelfde wereld. Men lijkt erg op elkaar, spreekt dezelfde taal, draagt min of meer dezelfde kledij en heeft min of meer hetzelfde traject richting het hoogopgeleid zijn afgelegd. Maar bovenal, is er steeds hoop geweest op een gezond en goed leven, en op het uitzicht het leven vorm te kunnen geven naar de eigen wensen. Dat is voor veel medeburgers een heel ander verhaal.

Dat maakt dat zonder kruisbestuiving tussen de leefwereld en de systeemwereld, de verschillen tussen de eenzijdige overheid en de veelzijdige burger alleen maar groter zullen worden. Met als pijnlijk resultaat 'wie-verzint-dit-nou-beleid'. Dat is beleid waarvan kan aangenomen worden dat eens het op jezelf van toepassing is, er heel andere keuzes gemaakt worden. Wie verzint een term als zelfredzame dakloze? Wie verzint het dat een vijfenvijftig jarige schuldenaar zijn schulden kan oplossen middels financiële opvoeding? Wie verzint een app voor digibeten? Dat zijn niet de daklozen, schuldenaren en digibeten. Daar zijn zij niet hoogopgeleid genoeg voor.

Ik heb uiteraard makkelijk spreken. Want ik heb het voorrecht gehad om het leven te starten met een 10 – 0 achterstand. Dat wens ik uiteraard niemand toe. Net zoals ik niemand een te eenzijdige overheid toewens. Wat ik ons allemaal wel toewens, is spreidstandsoverheid die het aandurft om haar voeten ook in andere werelden te zetten. Een overheid die meer oog heeft voor verschillen dan voor gelijkenissen.

Dat start bij de ongemakkelijke vraag of wetenschappelijke, professionele en ervaringskennis wel voldoende is om beleid voor de meest kwetsbaren onder ons te 'kunnen' maken. En of er niet meer oog nodig is voor ervaringskennis als noodzakelijke kennisbron voor het overbruggen van de verschillen.

Daar hoort onherroepelijk een nog ongemakkelijkere vraag bij: Want wie verzint dit nou?